

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2024-02-15

Närvarande: F.d. justitieråden Eskil Nord och Kerstin Calissendorff samt justitierådet Eric M. Runesson.

Ändringar i medborgarskapslagen

Enligt en lagrådsremiss den 23 januari 2024 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
2. lag om ändring i lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Erika Löwhagen.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i lagen om svenskt medborgarskap

Syftet med lagförslaget är bl.a. att brottslighet och en kvalificerad misstanke om brott ska kunna vara omständigheter som utgör hinder för medborgarskap efter anmälan. Skälet anges vara att det kan framstå som inkonsekvent och motsägelsefullt att en utlänning som kan lastas för allvarlig brottslighet har en ovillkorlig rätt till medborgarskap genom ett förenklat förfarande, medan han eller hon efter den friare prövning som görs inom ramen för ett ansökningsförfarande sannolikt hade behövt vänta en viss tid (s. 19 i remissen). Syftet uttrycks som att allvarligare brott ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Det kan tilläggas att anmälningsförfarandet är i första hand avsett för barn och unga vuxna (18–21 år).

Eftersom anmälan är ett förenklat förfarande står det klart att inte samma bedömningsgrund kan användas i ett anmälningsärende som vid en ansökan. I det senare förfarandet företas en friare prövning av den brottslighet som lagts den sökande till last. Ansökningsförfarandet förutsätter emellertid (viss dispensmöjlighet finns) att sökanden är över 18 år.

7 §

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för ett barn som inte har svenskt medborgarskap att förvärva sådant efter anmälan. I ett nytt sista stycke anges några krav. Ett av dem är att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon motsvarar ett antal negativt bestämda krav som anges i fyra punkter. Han eller hon får inte vara skäligen misstänkt eller dömd inom eller utanför Sverige för brott av vissa slag och inte heller vara misstänkt eller dömd för upprepad brottslighet av visst allvar (p. 1 resp. p. 2). Vidare får barnet inte bedömas utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet

eller allmän säkerhet (p. 3) eller ha varit verksamt i eller ha haft bestämmande inflytande över någon sådan organisation eller grupp som beskrivs i lagtexten (p. 4).

Dessa förutsättningar återkommer också i senare paragrafer (8, 9 och 10 §§).

Enligt Lagrådets mening handlar de olika punkterna om olika saker, vilket gör paragrafen svårläst. Punkterna 1 och 2 handlar om att den som anmälan avser är dömd eller skäligen misstänkt för brott, punkt 3 om att han eller hon bedöms utgöra ett hot och punkt 4 om han eller hon haft viss angiven kontakt med en organisation m.m.

Lagrådet förordar att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägs att punktformen redigeras om, exempelvis på så sätt att punkterna 3 och 4 bryts ut och görs till ett nytt sista stycke enligt följande.

Därutöver krävs att barnet inte bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet och att inte heller har varit verksamt i eller haft bestämmande inflytande över en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

I punkterna 1 och 2 används uttrycket "skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer".

Lydelsen träffar sådana brottstyper för vilka det är föreskrivet en vid straffskala och straffminimum är förhållandevis lågt, såsom fängelse ett år. Några disparata exempel på sådana brottstyper är oaktsamhetsbrotten vållande till kroppsskada eller sjukdom samt vållande till annans död, grova brott (i praktiken en straffskala mellan 14 dagar och fängelse högst fyra år respektive fängelse lägst ett och högst sex år), olaga frihetsberövande (fängelse lägst ett och högst tio år), barnadrap (fängelse i mellan 14 dagar och högst sex år) samt äktenskapstvång (fängelse i högst fyra år).

Bestämmelsen tar, såsom den är konstruerad, inte sikte på det brott som personen i fråga är dömd för eller på den gärning som denne är misstänkt för. Det är i stället brottstypen som sådan som blir avgörande för om domen eller misstanken ska utgöra hinder mot ett medborgarskap genom anmälan. Bestämmelsen utgår alltså dels från en konkret gärning (enligt en dom eller en anteckning i misstankeregistret), dels en abstrakt norm, men utan att mellanledet – bedömningen – som anger hur den brottsliga gärningens allvar beaktas. I det enskilda fallet blir således straffskalan för brottstypen i fråga avgörande, inte den gärning som domen eller misstanken avser.

Det är Lagrådets uppfattning att det inte i det nu aktuella sammanhanget kan anses att den som är dömd för ett brott som domstolen har ansett ha ett straffvärde om t.ex. fängelse i fjorton dagar eller sex månader, har begått ett allvarligt brott enbart för att brottstypen som sådan har en straffskala vars övre del ger uttryck för att någon annans brott, när omständigheterna vore annorlunda, skulle kunna betraktas som mycket allvarligt. Att en anmälare i stället kan ansöka om medborgarskap, varvid en materiell bedömning av en dom eller skälig misstanke görs, är endast i vissa fall (beroende på personens ålder) relevant och leder därför inte till en annan bedömning.

Enligt Lagrådets mening är således syftet med förslaget att allvarliga brott ska diskvalificera från förvärv av medborgarskap genom anmälan inte uppfyllt eftersom det saknar avgränsning mot brott och gärningar som i sammanhanget är att betrakta som mindre allvarliga. Det är därmed inte lämpat för att uppnå det avsedda syftet.

I ärendets fortsatta beredning skulle kunna övervägas om inte en dom mot anmälaren avseende ett brott som angetts ha ett straffvärde t.ex. fängelse i arton månader eller mer, eller en skälig misstanke om

ett brott på vilket kan följa fängelse i minst fyra år skulle kunna anses utgöra en omständighet som grund av dess allvar diskvalificerar från förvärv av medborgarskap efter anmälan. Lagrådet avstår emellertid från att lämna detta som sitt förslag.

Lagrådet avstyrker förslaget i nu aktuell del i dess nuvarande lydelse.

8 §

Se kommentaren till 7 §.

9 §

Se kommentaren till 7 §.

10 §

Paragrafen innebär att även barn till den eller de som blir medborgare efter anmälan med stöd av 6–9 §§ utan särskild anmälan också förvärvar svenskt medborgarskap om den nye medborgaren har ensam vårdnad eller vårdnad om barnet tillsammans med en svensk medborgare. Enligt Lagrådets mening bör hänvisningen till 6, 7 eller 8 § i andra stycket (som inte föreslås ändrat) övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet, eftersom de paragraferna rimligen inte kan bli tillämpliga. Bestämmelserna i dem förutsätter att den som ska bli ny medborgare antingen själv är barn eller 18–21 år och att dennes egna barn ska vara 15–18 år. Däremot skulle hänvisningen till 9 § kunna bli tillämplig om det föreslagna sista stycket inleds med "Om ett barn till den som blir svensk medborgare med stöd av 9 § har fyllt 15 år ..."

Se i övrigt kommentaren till 7 §.

15 a §

Paragrafen handlar om barns befrielse från svenskt medborgarskap och ansluter till 15 §. I den paragrafen anges som ett "villkor" för befrielse att det krävs att den som befrias från medborgarskapet inom en viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land. Det är alltså fråga om ett suspensivt villkor.

I 15 a § används också begreppet villkor, men här anges att det som villkor för befrielse enligt 15 § krävs att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Det är under föredragningen upplyst att också detta "villkor" är tänkt att vara ett suspensivt villkor. Enligt Lagrådets mening ger emellertid lagtextens utformning närmast vid handen att det är fråga om en förutsättning för befrielse och att denna förutsättning ska föreligga när befrielse beslutas. Lagrådet föreslår därför att lagtexten justeras i enlighet med det anförda; alltså att ordet "villkor" ersätts av "förutsättning".

Övrigt lagförslag

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.